

Hørings svar til Forslag til ny byggteknisk forskrift (TEK17)

Forslag til ny forskrift.

- **Innledning**

Vi viser til Kommunal- og moderniseringsdepartementets forslag om til ny Teknisk forskrift, TEK17, 11.11. 2016 med høringsfrist 10.02.2017.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (Ombudet) håndhever blant annet diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (dtl) og er pådriver for likestilling, mangfold og et samfunn for alle. Ombudet har også tilsynsansvar for blant annet FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Forslaget er begrunnet i behov for forenkling av regelverket og et ønske om bygge billigere boliger. Dette er legitime hensyn. I lys av vårt mandat har vi imidlertid merknader til forslag til TEK17 når det gjelder kapitlene 8 om Opparbeidet uteareal og kapittel 12 om Planløsning og bygningsdeler i byggverk.

- **Tilgjengelighet som rettslig norm og utfordringer i praksis**

Et av formålene med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er å fremme universell utforming for å forebygge diskriminering i form av dårlig tilgjengelighet på områder som er avgjørende for deltakelse i samfunnslivet.

Også formålsparagrafen til plan og bygningsloven (pbl) vektlegger prinsippet om universell utforming. Videre foreskriver CRPD artikkel 9 at staten har plikt til å treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne på lik linje med andre får tilgang til det fysiske miljøet, herunder boliger.

Gjeldende forskrift, TEK10 har gode tilgjengelighetskrav til nye boliger, i samsvar med intensjonene i dtl, pbl og CRPD.

I dag er over 90 % av eksisterende boliger ikke tilfredsstillende tilgjengelige for bevegelseshemmede.[1] I under 1 prosent er alle sentrale rom som entré, kjøkken, stue, soverom og bad/wc tilgjengelige for rullestolbrukere.[2] Det betyr at Norge har lang vei å gå før vi har et likestilt boligmarked hvor alle på lik linje kan velge hvor de skal bo.

Ombudet vil fremheve at god tilgjengelighet vil bidra til et mer likestilt samfunn. Tilgjengelighet er avgjørende for at bevegelseshemmede og eldre skal kunne bo lengre i egne hjem. Vi viser også til at samhandlingsreformen forutsetter at alle skal tilbake i sin egen bolig raskest mulig etter en sykehusinnleggelse.

Kravene til god tilgjengelighet er imidlertid omstridt, og enkelte aktører på boligproduksjonssiden mener at kravene er uforholdsmessig fordyrende.

Etter det Ombudet kan se er kunnskapsgrunnlaget for å si at kravene i TEK10 er uforholdsmessig fordyrende

likevel ikke entydige.

Ombudet viser til at SINTEF har foretatt en utredning som svarer på kritikken av tilgjengelighetskravene til bolig i gjeldende forskrift TEK10. I rapporten «Ikke så dyrt likevel» tilbakeviser SINTEF påstandene om at TEK10 medfører arealøkning og fordyring av boligene på flere hundre tusen kroner.[3] Hovedkonklusjonen er at TEK10 kan medføre kostnadsøkninger, men de er svært beskjedne i de fleste byggeprosjekter.

Videre viser vi til at også Skanska eiendomsutvikler ikke er enige i at tilgjengelighetskrav fordyrer byggeprosessen. [4] Skanska bygger små leiligheter på under 40 m² og oppfyller likevel kravene til tilgjengelighet.[5]

- **Ombudets merknader**

Ombudet mener det er grunn til å stille spørsmål om enkelte av de foreslåtte endringene i TEK17 er i samsvar med dtls intensjoner og de forpliktelser som følger av CRPD artikkel 9. Vi viser til at aktuelle forslag til forskriftsendringer, dersom de vedtas, vil kunne få stor betydning for graden av tilgjengelighet i praksis.

Vi mener særlig det er grunn til å reise spørsmål ved forslag til alternativ snusirkel på 1,5 m diameter og forslag om lemping av størrelsen på snusirkel i studentboliger, se nedenfor.

- **Alternativ til snusirkel**

Det foreslås at utbyggere selv skal kunne velge mellom dagens krav (snusirkel med 1,5 meter diameter) eller et snurektangel på 1,3 meter x 1,8 meter.

Et foreslått rektangel med bredde 1,3 meter vil uansett være for smalt uavhengig hvor langt det er. På verdensbasis er 1,5 m snusirkel ansett som et godt kompromiss som gir de fleste brukere av vanlige rullestoler plass til manøvrering i vanlige situasjoner. Standarden ISO 21542 angir målene 1,5 m i snusirkeldiameter.

Proba samfunnsanalyse konkluderer slik i sin utredning: «Konsekvenser av endringer i krav til tilgjengelighet i bygg»:

«Usikkerheten vi sitter igjen med knyttet til hvor mange rullestolbrukere som ikke vil kunne klare å snu sin stol innenfor det foreslåtte rektangelet, gjør at vi ikke finner tilstrekkelig grunnlag for å gi en anbefaling om regelendringen»[6]

- **Lemping av krav til studenthybler**

Det foreslås at kravene til snusirkel lempes, slik at snusirkler kan være 1,3 meter i diameter.

Det er i dag kun 20 % av nye studentboliger som har et tilgjengelighetskrav slik at alle rullestolbrukere skal kunne bo på studenthybel under studietiden.

Som det erkjennes fra Direktoratet for byggkvalitet som har laget forslaget til TEK17, vil få studenter med elektrisk rullestol kunne benytte en studentbolig med redusert diameter for snusirkel.

Et minimumskrav i forskrift har stor betydning i praksis for at personer med nedsatt bevegelse skal ha likeverdige

tilgang på bolig under utdanning. Ombudet mener derfor at disse bør følge internasjonal standard.

- **Andre forslag**

Ombudet støtter ikke:

- lemping av krav om tilgjengelige balkonger, terrasser eller uteplasser mv.
- forslaget om å lempe på krav om maksimal betjeningshøyde for vindu, brytere og annet.
- forslaget om å fjerne krav om utsyn fra soverom.
- forslaget om å redusere uu-krav til stigning fra 1:20 til 1:15, øke maks lengde stigning 1:12 fra 3 m til 5 m eller øke maksimal høydeforskjell mellom hvileplan fra 0,6 m til 1,0 m.
- forslaget om å redusere kravet til kun en handløper / armlist.

Videre viser vil til at Direktoratet også ber om synspunkter på å redusere krav til tilgjengelighet for leiligheter under 50 m² BRA fra 50 % til 40% av leilighetene.

Ombudets anbefaling er å ikke redusere krav til tilgjengelighet for leiligheter under 50 m² BRA fra 50 % til 40 % av leilighetene.

Ombudet er kritiske til en slik lemping. For at intensjonene i dtl, pbl og CRPD på sikt skal nås, bør kravene til tilgjengelighet gradvis skjerpes, ikke lempes på.

- **Samlet vurdering**

Etter en samlet vurdering mener Ombudet at de foreslåtte endringene i forslag til TEK17 i kapitlene 8 og 20 omtalt ovenfor ikke er egnet til å fremme målsetningen om et tilgjengelig samfunn.

Vi viser også til at endringsforslagene bør vurderes opp mot Norges forpliktelser etter CRPD og de krav til å fremme tilgjengelighet som fremgår av CRPD artikkel 9.

Vennlig hilsen

Hanne Bjurstrøm

Likestillings- og diskrimineringsombud

Eli Knøsen
seniorrådgiver

[1] Norges Handikapforbund Hefte Tilgjengelige boliger. <http://www.nhf.no/ShowFile.ashx?FileInstanceId=6a1bcff1-ad5c-485e-b53a-19f3d1bfa87e>

[2] SSBs informasjonstjeneste: <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/fa-bor-i-boliger-fullt-tilgjengelige-for-rullestolbrukere>

[3] Christophersen, J. og Denizou, K. (2010) «Ikke så dyrt likevel. Konsekvenser av TEK 10 for arealbruk i

småboliger». SINTEF Byggforsk

[4] <http://www.universell-utforming.miljo.no/images/stories/filer/Aftenposten-rep.pdf>

[5] IBIS

[6] <https://dibk.no/globalassets/byggeregler/tek10-til-tek17/rapporter/konsekvensutredning-av-endringer-i-krav-til-tilgjengelighet-og-universell-utforming-proba-april-2016.pdf>

Kapittel 12. Planløsning og bygningsdeler i byggverk. Innledning.

- **Alternativ til snusirkel**

Det foreslås at utbyggere selv skal kunne velge mellom dagens krav (snusirkel med 1,5 meter diameter) eller et snurektangel på 1,3 meter x 1,8 meter.

Et foreslått rektangel med bredde 1,3 meter vil uansett være for smalt uavhengig hvor langt det er. På verdensbasis er 1,5 m snusirkel ansett som et godt kompromiss som gir de fleste brukere av vanlige rullestoler plass til manøvrering i vanlige situasjoner. Standarden ISO 21542 angir målene 1,5 m i snusirkeldiameter.

Proba samfunnsanalyse konkluderer slik i sin utredning: «Konsekvenser av endringer i krav til tilgjengelighet i bygg»:

«Usikkerheten vi sitter igjen med knyttet til hvor mange rullestolbrukere som ikke vil kunne klare å snu sin stol innenfor det foreslåtte rektangelet, gjør at vi ikke finner tilstrekkelig grunnlag for å gi en anbefaling om regelendringen»[1]

- **Lemping av krav til studenthybler**

Det foreslås at kravene til snusirkel lempes, slik at snusirkler kan være 1,3 meter i diameter.

Det er i dag kun 20 % av nye studentboliger som har et tilgjengelighetskrav slik at alle rullestolbrukere skal kunne bo på studenthybel under studietiden.

Som det erkjennes fra Direktoratet for byggkvalitet som har laget forslaget til TEK17, vil få studenter med elektrisk rullestol kunne benytte en studentbolig med redusert diameter for snusirkel.

Et minimumskrav i forskrift har stor betydning i praksis for at personer med nedsatt bevegelighet skal ha likeverdig tilgang på bolig under utdanning. Ombudet mener derfor at disse bør følge internasjonal standard.

[1] <https://dibk.no/globalassets/byggeregler/tek10-til-tek17/rapporter/konsekvensutredning-av-endringer-i-krav-til-tilgjengelighet-og-universell-utforming-proba-april-2016.pdf>

§ 12-7. Krav til utforming av rom og annet oppholdsareal.

- **Alternativ til snusirkel**

Det foreslås at utbyggere selv skal kunne velge mellom dagens krav (snusirkel med 1,5 meter diameter) eller et snurektangel på 1,3 meter x 1,8 meter.

Et foreslått rektangel med bredde 1,3 meter vil uansett være for smalt uavhengig hvor langt det er. På verdensbasis er 1,5 m snusirkel ansett som et godt kompromiss som gir de fleste brukere av vanlige rullestoler plass til manøvrering i vanlige situasjoner. Standarden ISO 21542 angir målene 1,5 m i snusirkeldiameter.

Proba samfunnsanalyse konkluderer slik i sin utredning: «Konsekvenser av endringer i krav til tilgjengelighet i bygg»:

«Usikkerheten vi sitter igjen med knyttet til hvor mange rullestolbrukere som ikke vil kunne klare å snu sin stol innenfor det foreslåtte rektangelet, gjør at vi ikke finner tilstrekkelig grunnlag for å gi en anbefaling om regelendringen»^[1]

- **Lemping av krav til studenthybler**

Det foreslås at kravene til snusirkel lempes, slik at snusirkler kan være 1,3 meter i diameter.

Det er i dag kun 20 % av nye studentboliger som har et tilgjengelighetskrav slik at alle rullestolbrukere skal kunne bo på studenthybel under studietiden.

Som det erkjennes fra Direktoratet for byggkvalitet som har laget forslaget til TEK17, vil få studenter med elektrisk rullestol kunne benytte en studentbolig med redusert diameter for snusirkel.

Et minimumskrav i forskrift har stor betydning i praksis for at personer med nedsatt bevegelighet skal ha likeverdig tilgang på bolig under utdanning. Ombudet mener derfor at disse bør følge internasjonal standard.

[1] <https://dibk.no/globalassets/byggeregler/tek10-til-tek17/rapporter/konsekvensutredning-av-endringer-i-krav-til-tilgjengelighet-og-universell-utforming-proba-april-2016.pdf>

§ 12-11. Balkong og terrasse mv.

Ombudet støtter ikke:

- lemping av krav om tilgjengelige balkonger, terrasser eller uteplasser mv.
-